

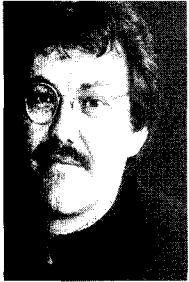
SOCIAAL RECHTS

Een analyse van het inhoudelijke linkse tekort.

DRS. P. CUYVERS

We horen het vaak: het CDA heeft de verkiezingen niet op de inhoud gewonnen, het was vooral geluk; de uitslag is geflatteerd. Zo schreef Pieter Hilhorst op 11 juni j.l. in de Volkskrant: 'Balkenende lijkt op zo'n treurige winnaar van een loterij. De verkiezingen heeft hij door een gelukkige samenloop van omstandigheden gewonnen. Fortuyn brandde het paarse kabinet af, een gek knalde Fortuyn neer en in opperste wanhoop hebben veel kiezers hun stem gegeven aan een partij die staat voor respect en fatsoen. (...) Elk verhaal kan met een beroep op respect worden verdedigd. Maar als het alles kan betekenen, betekent het niets'. Peter Cuyvers bestrijdt deze analyse. Zijns inziens zijn de verkiezingen wel degelijk op inhoudelijke zaken beslist. De transfer van een 40-tal kamerzetels naar (centrum)rechts is een gevolg van het feit dat de rechtse visie op en analyse van de samenleving op dit moment domweg superieur is aan de linkse. In de rechtse visie is ongelijkheid een (natuurlijk) element van de maatschappij, nodig voor iedere vorm van activiteit en ontwikkeling. De kiezer heeft massaal afgerekend met de linkse politiek, omdat deze er niet in geslaagd is de verschillen tussen mensen een plaats te geven. Het linkse ideaal van 'meer gelijkheid afdwingen via de overheid' heeft jarenlange het morele predikaat 'sociaal' gemonopoliseerd. Ondertussen had dat ideaal in allerlei sectoren asociale gevolgen. Het benoemen van die gevolgen was taboe. De meerderheid van de kiezers heeft met die schijnheiligheid afgerekend: men wil dat verschillen meer erkenning en ruimte krijgen, maar wel op een 'sociale' manier. Dat is wat men nu van het CDA verwacht. Daarom stelt Cuyvers dat het CDA een electoraal mandaat heeft gekregen voor een sociaal rechts beleid. Als het CDA wil staan voor zo'n sociaal rechts beleid, dan is een eerste vereiste het op allerlei beleidsterreinen ter discussie stellen van de automatische koppeling tussen sociaal en links.

De verkiezingen zijn verloren door links, of om preciezer te zijn: door centrum-links. Men is het er over eens dat de VVD verloren heeft, omdat de rechterflank werd verwaarloosd. En in de interviews met 600 kiezers die de NRC hield (nog vóór de moord op Fortuyn), bleek dat zelfs degenen die nog op de Partij van de Arbeid gingen stemmen dit vooral deden uit 'defensieve' overwegingen. De reacties ter linkerzijde zijn eigenlijk nog in het shockstadium. De beste vergelijking is misschien te maken met de reactie van de echtgenoot die plotseling wordt ver-

DRS. P. CUYVERS

laten door zijn vrouw. Er is sprake van ontkenning: 'ze snapt niet wat een geweldige kerel ik toch ben'. Er is sprake van agressie tegen de nieuwe partner: 'hoe kan ze nu met zo'n hufter...'. Kortom, hoewel men ritueel de formule uitspreekt dat kiezers natuurlijk gelijk hebben en dat men beter moet leren luisteren, heeft men eigenlijk geen idee waarom het nu echt stuk is gelopen. De 'zelfkritiek' blijft aan de oppervlakte, richt zich op de 'te weinig mediagenieke' kandidaten of de 'slechte communicatie' van de (natuurlijk goede) boodschap. Aan de andere kant ziet men populisme of zelfs nog erger 'onderbuiksentimenten' die gespeeld zijn door een 'politieke rattenvanger'. Men waarschuwt dan ook voor een 'harde' of zelfs 'asociale' maatschappij die onvermijdelijk het gevolg zal zijn als de anderen aan de macht komen.

Deze houding getuigt van een onvermogen om te begrijpen waarom iemand die een beetje nadenkt het niet met ze eens is. De inhoud, waar het volgens iedereen eigenlijk om zou moeten gaan, verdwijnt daarmee weer snel uit beeld. Mijn stelling is echter dat de verkiezingen wel degelijk op inhoudelijke zaken zijn beslist. En dat de transfer van een 40-tal kamerzetels naar (centrum)rechts een gevolg is van het feit dat de rechtse visie op en analyse van de samenleving op dit moment domweg superieur is aan de linkse. Sterker nog, dat het niet de rechtse, maar de linkse visie is die resulteert in een sociaal rechts beleid. De uitspraak van de kiezers biedt dan ook de kans op wat ik een sociaal rechts beleid wil noemen.

Rechts per definitie asociaal...?

'In essentie is een linkse visie gebaseerd op het idee van gelijkheid bij geboorte, die door een onrechtvaardige sociale orde wordt verstoord.'

De term 'sociaal rechts' klinkt als een interne tegenspraak, omdat links zichzelf met de term sociaal heeft geïdentificeerd. Links is het symbool voor de vooruitgang, komt voort uit revoluties tegen dictaturen en zet zich in voor de zwakkeren die zich niet kunnen verdedigen. Op het niveau van de platte retoriek is dat natuurlijk vrij eenvoudig te weerleggen. Bolkestein bijvoorbeeld placht de erflaters van links eraan te herinneren dat er ook zoiets bestond als de linkse dictatuur, waar men minstens zo goed raad wist met andersdenkenden als in rechtse dictaturen. Maar veel wezenlijker is het, na te gaan in hoeverre de bekende linkse basisopvattingen over de actuele beleidskwesaties als onderwijs of migratie werkelijk 'socialer' zijn dan de rechtse.

De kern van het verschil in analyse en aanpak bij links en rechts is eigenlijk voor al deze thema's identiek. Het gaat om het verschil tussen gelijkheid en gelijkwaardigheid van burgers. De kwestie van gelijkheid is een centraal thema in de maatschappelijke en politieke discussie vanaf de Franse Revolutie. Daarin zijn drie idealen geformuleerd: vrijheid, gelijkheid en broederschap. Over de eerste daarvan bestaat inmiddels brede overeenstemming. Over de derde, broederschap, wordt nauwelijks nog gesproken. Dat komt omdat de strijd tot nog toe bleef steken bij de tweede, met als kernvraag hoe de gelijkheid van burgers poli-

tiek vertaald zou moeten worden. De belangrijkste vertaling ligt uiteraard in de democratie, waarin elke burger in principe over gelijke macht (een stem) beschikt. Vanaf dat moment heeft de linkse beweging zich echter sterk gericht op de bestrijding van alle andere 'ongelijkheden' in de maatschappij, zoals rijk en arm, man en vrouw, blank en zwart. Sleutelwoorden in deze politieke strijd zijn bijvoorbeeld nivellering en positieve discriminatie. In essentie is een linkse visie gebaseerd op het idee van gelijkheid bij geboorte, die door een onrechtvaardige sociale orde wordt verstoord. In de rechtse visie is ongelijkheid een (natuurlijk) element van de maatschappij, een element dat zelfs nodig is voor iedere vorm van activiteit en ontwikkeling.

Onderwijs: de linkse gelijkheidsparadox

In het onderwijsbeleid komen deze visies scherp en helder naar voren. Links ziet onderwijs als de grote kans om iets aan de sociale verschillen te doen. Daar stuiten ze echter op een vervelende paradox, want onderwijs is in essentie ook een manier om verschil tussen mensen te maken. Links tracht dan ook altijd dit aspect zo onzichtbaar mogelijk te maken, bijvoorbeeld door cijfers te vervangen door algemene waarderingen, door individuele prestaties te vervangen door groepswork en door aparte schoolsoorten op te laten gaan in brede onderwijsstromen die zo weinig en zo laat mogelijk differentiëren tussen leerlingen. Het richtsnoer daarbij is telkens de zogenaamde '*homo universalis*', de breed opgeleide mens. Daarom wordt vrijwel ieder aspect wat in linkse ogen nodig is voor goed functioneren (maatschappijleer, zorg, mensenrechten, creativiteit) opgenomen in het *curriculum* of ter beschikking gesteld aan het onderwijs in de vorm van lespakketten. En daarom is het onderwijs altijd het door links geprefereerde antwoord op sociale problemen, zoals de achterstand van migranten. Het probleem hierbij echter is juist gelegen in het ideaal van deze 'universele mens'. Al het onderwijs wordt immers als het ware in dienst gesteld van dit menstype en het is vrijwel onvermijdelijk dat dit ideaal een beetje lijkt op degenen die de dienst uitmaken. Zoals in het Oostblok de 'modelarbeider' het doel was, is het Nederlandse (eigenlijk het hele Europese) onderwijsmodel geënt op het ideaaltype van de academisch gevormde intellectueel. De 'modelleerling' spreekt een aantal talen, leest veel, wordt beoordeeld op zaken als tekstbegrip, samenvatten, het schrijven van rapportages en uiteraard het aangaan van discussies. Nu is dit pakket geen enkel probleem voor de kinderen van de intellectuele elite, maar inmiddels geldt het ook als norm voor de rest (80 procent of nog meer!) van de kinderen. Het resultaat is wat ik de linkse gelijkheidsparadox wil noemen: omdat iedereen aan een gelijke set van criteria moet voldoen, wordt de ongelijkheid tussen leerlingen scherper dan ooit. Leerlingen die immers niet goed zijn in deze intellectuele bezigheden worden in het onderwijs vanaf het eerste begin geconfronteerd met hun falen. Vanaf het eerste moment dat ze niet

zo snel zijn met lezen, tot het moment dat het ze niet lukt om voldoende voor Engels en Maatschappijleer te halen in het beroepsonderwijs (en ze dus geen ziekenverzorger of monteur mogen worden). Het – asociale – resultaat van het linkse beleid is immers niets meer of minder dan het gevoel van persoonlijk falen voor iedereen die niet aan de norm van de goede – intellectuele – leerling voldoet.

De kern van een rechts beleid zal daarentegen liggen in het respect voor verschillende typen capaciteiten, met als effect dat het zelfvertrouwen van leerlingen groeit. En wel in dubbel opzicht. Om te beginnen omdat de kans op het leveren van een goede prestatie veel groter is als je je kunt concentreren op die dingen die je ook echt goed kunt. Op de tweede plaats krijgt een leerling vanuit een rechts onderwijsperspectief niet te horen dat zijn of haar mogelijkheden ‘onbegrensd’ zijn, mits hij of zij uiteraard zijn best doet. Als iemand immers onbegrensd mogelijkheden heeft en toch geen minister-president, rijke ondernemer of topsporter wordt (of zelfs geen filiaalchef), dan is dat uiteraard zijn of haar eigen schuld.

In het kader van een dergelijke aanpak heeft rechts er ook geen enkel bezwaar tegen dat leerlingen veel sneller de praktijk in gaan dan nu het geval is. Het linkse protest hiertegen zal zijn dat zo juist ‘kansarmen’ hun achterstand niet inlopen. Maar een achterstand loop je niet in door de wedstrijd tussen de snelle en de langzame loper juist langer te maken. Het is veel eerlijker om (zoals het CDA voorstaat) degenen die zich niet echt prettig in het onderwijs voelen zo snel mogelijk de praktijk – hun terrein! – in te laten gaan en ze leerrechten te geven voor die jaren die ze nu niet in het onderwijs zitten. De ervaring leert immers dat motivatie, inzet en ook leertempo het hoogst liggen bij mensen die vanuit de praktijk graag iets erbij willen leren. Dan zien ze noodzaak en nut, dan kunnen ze ook een koppeling leggen tussen theorie en praktijk.

De linkse ‘unisex-gedachte’

Een soortgelijke analyse als in het onderwijs kunnen we maken voor het verschil naar sekse. Links gaat er van uit dat de verschillen tussen mannen en vrouwen een kwestie zijn van sociale leerprocessen, rechts ziet meer in de natuur als verklaring voor het bestaande verschil op allerlei terreinen. In de linkse analyse gaat het er dus ook hier om dat de ideale situatie er een is waarin de verschillen zoveel mogelijk zijn opgeheven. Dat betekent dat mannen en vrouwen evenveel werken (natuurlijk ook evenveel verdienen en evenveel zorgen). In het huidige beleidsjargon heet dat het ‘combinatiemodel’. En opnieuw geldt dat dit model van toepassing zou moeten zijn in zoveel mogelijk situaties.

In de rechtse analyse is het eigenlijk geen enkel probleem dat er biologische verschillen bestaan tussen mannen en vrouwen, die ook ‘sociale effecten’ hebben.

‘Het – asociale – resultaat van het linkse beleid is niets meer of minder dan het gevoel van persoonlijk falen voor iedereen die niet aan de norm van de goede – intellectuele – leerling voldoet.’

Zolang vrouwen (en mannen) daar zelf geen probleem mee hebben, omdat ze geen mogelijkheden hebben om dat te doen wat ze graag willen. Sterker nog, als er die verschillen zijn, dan zouden we daar juist zoveel mogelijk rekening mee moeten houden. En aangezien er behoorlijk krachtige empirische onderbouwing bestaat voor het verschil – mannen krijgen bijvoorbeeld geen kinderen – is het op dit terrein volgens rechts een buitengewoon vreemd idee om te doen alsof die verschillen er niet zijn. Sterker nog, het is juist het negeren van dit verschil dat tot asociaal beleid voert, zowel in specifieke zin voor wat betreft de positie van vrouwen, als in algemene zin voor wat betreft de positie van gezinnen, cq. ouders in het algemeen. Om het maar scherp te formuleren: wie tegen moeders zegt dat ze in een situatie met een belachelijk kort zwangerschapsverlof, vrijwel geen ouderschapsverlof, nauwelijks kinderopvang en heel weinig financiële steun voor ouderschap, de concurrentieslag op de arbeidsmarkt moeten aangaan met mannen, en met vrouwen zonder kinderen, voert als het ware een bevrijdingsoorlog met kamikazepilotes. De eerste signalen dat juist de groep overbelaste jonge moeders slachtoffer is van het emancipatiebeleid zijn er dan ook al. En ook hier zien we dat hetzelfde effect optreedt als in het onderwijs: degenen die het niet lukt om te voldoen aan de norm van de 3M-supervrouw (dat is achtereenvolgens de perfecte Medewerker, Moeder en Minnares tegelijk zijn), heeft het gevoel dat zij persoonlijk tekortschiet.

Maar hoe zit het dan met de vrees dat een rechts beleid vrouwen terug naar het aanrecht wil hebben? Het antwoord daarop is heel eenvoudig, dat is een ideologisch verhaal dat zelfs de meest conservatief religieuze regeringen nooit in de praktijk brengen. Daarom zien we bijvoorbeeld dat in Ierland en Italië vrouwen veel meer werken dan in Nederland. De reden daarvoor is eenvoudigweg dat rechts om praktische redenen het niet verstandig vindt om hun arbeidskracht onbenut te laten. In Nederland zien we ook dat de VVD het zeer eens is geworden met het emancipatiebeleid op het moment dat vrouwen nodig waren op de arbeidsmarkt. Waar het om gaat, is wederom de manier om een sociaal rechts beleid te voeren, dat is gebaseerd op het verschil tussen mannen en vrouwen. Dat verschil concentreert zich eigenlijk vooral rond de perioden van zwangerschap en jong ouderschap. En dat is de reden dat het CDA een levensloopbeleid heeft ontwikkeld² waarin ouders faciliteiten krijgen om in die fase (allebei) te investeren in het gezin. Het principe is hier hetzelfde als in het onderwijs: de realiteit is dat jonge ouders het ontzettend druk hebben met hun kinderen en dat op dat moment de meesten van hen werken even echt niet belangrijk meer vinden. Een (gehele of gedeeltelijke) arbeidspauze is dan veel socialer dan hen politiek correct door (laten) werken. Dit nog los van het gegeven dat we als maatschappij natuurlijk gewoon ontzettend blij en dankbaar zijn als vaders en moeders goed voor hun kinderen willen zorgen! Maar ook hier heeft de paradox van het gelijkheidsdenken zijn rol gespeeld: net zoals de waardering voor praktische vaardigheden in het onderwijs, is ook de waardering voor het ouderschap ge-

sneuveld, iedereen moet beantwoorden aan hetzelfde ideaal van de hoog opgeleide met carrière-perspectief.

De vernedering van het onverdiende inkomen

Dan het inkomensbeleid. Inkomen is geen aan een persoon vastzittende eigenschap, zoals talent en sekse. En gelijkschakeling – nivellering – van inkomens³ is zo op het eerste gezicht ook een van de meest succesvolle actiepunten van links. Links in Nederland is er trots op dat het verschil tussen de hoogste en laagste inkomens in Nederland zeer beperkt is en heeft een intense hekel aan hoge salarissen, optieregelingen en dure auto's van de zaak. Het klassieke rechtse tegenargument is dat in een sterk genivelleerde samenleving elke prestatieprikkel ontbreekt. De crux van de zaak ligt echter niet in het inkomensverschil zelf, maar in de rechtvaardigheid van dat inkomensverschil. Vanuit dat oogpunt heeft de bevolking weinig moeite met voetballers of ondernemers die miljoenen verdienen, mits ze het ook geweldig doen. Wel hebben ze moeite met optieregelingen voor directies van verliesgevende bedrijven en met ambtenaren die hun salaris 'marktconform' met drie vermenigvuldigen, als ze bijvoorbeeld manager van een geprivatiseerd zorgbedrijf worden.

Vanuit dit perspectief is het ook logisch dat 'uitkeringen' – waar links over het algemeen pal voor staat – de grote steen des aanstoets vormen ... juist voor de lagere inkomens. Wie immers meer dan een ton verdient, heeft sowieso medelijden met iemand die van het minimum moet rondkomen. Maar wie zelf een volledige werkweek moet maken voor iets meer dan dat minimum vindt het onverteerbaar dat dat bedrag zomaar ter beschikking gesteld wordt zonder enige tegenprestatie! Dan wordt het dus asociaal dat hij of zij zo hard moet werken voor een bedrag dat men in Den Haag kennelijk als een fooi beschouwt. Lankmoedig omspringen met misbruik verhoogt die afkeer sterk.

En tenslotte is het maar zeer de vraag hoe sociaal het echt is om mensen de boodschap over te brengen dat ze hun geld wel krijgen, maar daar niets tegenover hoeven te stellen. De boodschap is in feite: u bent echt niet nodig, aan uw talenten is geen behoefte. Om het scherp te formuleren: in een maatschappij waarin werkelijk een schreeuwend tekort is aan dienstverlenende functies op alle niveau's – dus ook de laagste – moet je wel ontzettend slecht zijn als je dan nog niets zinnigs kunt doen. Kortom, wat is er dan asociaal aan een rechtse oplossing, waarin het logisch is dat tegenover ieder inkomen een prestatie wordt geleverd, of die nu ligt in het opvoeden van kinderen, het rondbrengen van eten in een ziekenhuis, of wat dan ook. Waar het om gaat is dat er een keiharde bodem in een sociaal stelsel ligt die participatie in de maatschappij garandeert op het gangbare niveau (eigen huisvesting, voeding, kleding, communicatie) en dat daarboven de inkomensontwikkeling zoveel mogelijk vrij wordt gelaten. Sociaal rechts richt zich dus niet op het inkomensverschil, maar op de ondergrens, die

'Het is logisch dat 'uitkeringen' – waar links over het algemeen pal voor staat – de grote steen des aanstoets vormen ... juist voor de lagere inkomens.'

niet alleen wordt bepaald naar inkomen, maar ook naar participatie'.

De debilisering van de cultuurverschillen

Het meest omstreden punt in de politieke discussie tussen links en rechts is dat van de cultuurverschillen. Met name de uitspraken over het achterlijke of achtergebleven karakter van de islam vormden een frontale aanval op het hart van het linkse denken, de 'gelijkheid' (opnieuw...) van culturen. Verwarrend is hier overigens dat in de discussies over cultuurverschillen voortdurend grove en onterechte generalisaties centraal staan, zodat de basisprincipes buiten beeld blijven. Om maar één van die generalisaties uit de discussie te noemen: de islam is geen cultuur, maar een godsdienst ... die zich in verschillende culturen zeer verschillend manifesteert, zoals het christendom tal van nationale en internationale varianten kent.

Het basisrecht van de vrije keuze voor een godsdienst of cultuur wordt door niemand ter discussie gesteld, in de praktijk gaat het altijd om de uitoefening van een aantal zaken die die keuze impliceert. En de wetgeving erkent en onderkent altijd die spanning door de vrijheid voorop te stellen en die pas in te perken als er serieuze consequenties voor derden uit voortvloeien. Om het simpel te stellen: verbale conflicten zijn toegestaan, fysieke niet. Wij leggen deze meetlat langs alle 'interne cultuurverschillen' die wij kennen. Het is bijvoorbeeld acceptabel om binnen een subcultuur vrouwen uit te sluiten van bepaalde functies, mits die vrouwen het recht hebben om die subcultuur te ruilen voor een andere. Of anders gezegd: zodra de heer Van der Vlies zijn vrouw zou opsluiten als die katholiek wilde worden, grijpen wij in, of hij nu – naar eigen zeggen – conform de Bijbel handelt of niet.

Het is van belang om vast te stellen dat de basisprincipes, die wat ons betreft boven (sub)culturen uitgaan, worden vastgesteld als resultaat van een zeer stevig onderhandelingsproces tussen die verschillende (sub)culturen. Anders gezegd: regels die boven culturen uitgaan, worden vastgesteld door of na een conflict tussen culturen. En het getuigt van een gebrek aan respect om dat conflict met een andere cultuur niet aan te gaan. Als culturen elkaar ontmoeten, dan gaat het immers altijd om mensen die een bepaalde cultuur 'dragen' en als je die alleen maar aanspreekt als 'cultuurdrager' doe je ze gewoon te kort. Wat ons bindt bij het verschil is juist het vermogen om als mensen met elkaar samen te leven, ongeacht verschillen in sekse, talent of cultuur.

Feit is overigens dat de meeste immigranten uitstekend zijn geïntegreerd ... en dat het aanpassingsvermogen van mensen uit andere landen of culturen zwaar wordt onderschat. Of misschien is het beter te zeggen dat het linkse denken het legitiem heeft gemaakt om van iedere vorm van verschil een onoverbrugbare principiële kloof te maken en niet te kijken naar de overeenkomsten. Om het eenvoudig te zeggen: of iemand nu uit Spanje, Rusland, Marokko of Afghanistan

komt, zijn of haar basiswensen zijn vrijwel hetzelfde. En die kunnen het beste worden samengevat als ... huisje, boompje, beestje. Menselijk geluk ligt primair besloten in het hebben van partners en kinderen. En de basis daarvoor is overal gelijk: liefde en zorg

Het gebruik van de term 'multicultureel' alleen al schept een enorme kloof, terwijl veel verschillen betrekking hebben op oppervlakkigheden. In de linkse visie probeert men krampachtig om dat soort oppervlakkigheden (kleding, eten) als een verrijking van de samenleving te presenteren ... en tegelijk excuseert men dingen die ook in een andere cultuur totaal uit de tijd zijn. Met als resultaat een soort debilisering van die cultuur. Vergelijk het maar met de gedachte dat alle Nederlanders hun werk op klompen doen: terwijl er in Ankara geen hoofddoek meer te bekennen is en Turkije al een vrouwelijke minister-president heeft gehad, brengt bij ons het Journaal bij ieder bericht over allochtonen een groep bebaarde moskeegangers in beeld.

De dogmatiek van de grondrechten en het tekortschieten van taakstraffen

Een van de allergrootste negatieve en ronduit asociale aspecten van het linkse beleid is de systematische ontkenning van het gegeven dat de allochtone, en met name Marokkaanse en Antilliaanse, populatie wel de overgrote meerderheid van de (jeugd)criminelen in Nederland produceerde. De rekensom is eenvoudig en helder: tegenover 1 op de 100 autochtone jongeren in een willekeurige grote stad komen er bijna 3 tot 6 allochtone jongeren (herhaald) in aanraking met de politie. Nogmaals: op liefst 94 procent van de allochtone jongeren is dus niets aan te merken, maar toch ziet de jeugdgevangenis gewoon zwart. Nu zou dit fenomeen – zie de cijfers – nog best uit te leggen zijn aan de bevolking, maar het doet zich voor in combinatie met toenemende onveiligheid. In de volgende paragraaf gaan we daar nader op in. De *bottom line* is hier echter dat de linkse 'dubbele ontkenning' van inburgerings- en criminaliteitsproblematiek zonder meer asociaal is geweest naar de groep migranten zelf. Het heeft een veel te grote groep van hen letterlijk ongemoeid gelaten, waardoor de één niet is ingeburgerd en de ander niet is gestraft.

En straffen, daarmee overgaand naar het volgende punt, is evenmin asociaal, eerder integendeel. Waar gaat het om? In de discussie over veiligheid opereert links vanuit het perspectief van de 'gelijkheid van grondrechten' van burgers, die moet leiden tot hun bescherming tegen de eventuele willekeur van staat en politie. Zodra rechts actie wil ondernemen die deze grondrechten aantast – zoals identificatieplicht of fouilleermogelijkheden – verwijst links naar de negatieve gevolgen van de *law-and-order* aanpak voor individuele burgers, met name burgers met een stigma zoals allochtonen. En in deze discussie wordt vrij snel verwezen naar de situatie in rechtse dicataturen.

Ook hier valt tegen in te brengen dat het eigenlijk absurd is om dit principe van gelijkheid zo ver in de praktijk door te voeren. Zo ver dat het uiteindelijk juist degenen zijn die zich niets van grondrechten aantrekken die ervan profiteren. In de praktijk blijkt steeds dat de overweldigende meerderheid van de burgers zelf geen enkel probleem heeft met cameratoezicht, identificatieplicht of zelfs het fouilleren in onveilige buurten, dat zij zich zelf hierdoor eerder beschermd dan aangetast voelen. Bovendien weten we dat een zeer groot deel van de criminaliteit wordt veroorzaakt door specifieke bij de politie bekende personen. Het tweede asociale aspect van het linkse beleid ten aanzien van criminaliteit heeft betrekking op de groep van overtreeders zelf. De paradox is hier dat men in het linkse denken, uitgaand van het principe van de goedheid van de mens, straf niet (meer) ziet als een vorm van genoegdoening, laat staan wraak, maar als iets wat een educatieve functie zou moeten vervullen (hetgeen natuurlijk gebaseerd is op het idee van de goede natuur in de slechte sociale omgeving). Met name het opleggen van taakstraf is dan ook zeer populair geworden: een ideale combinatie van heropvoeding en bezuiniging! In de praktijk heeft dit echter tot gevolg dat de reactie op overtredingen zowel later wordt als zwakker. En je hoeft echt geen pedagoog te zijn om te begrijpen dat daardoor van de educatieve functie weinig overblijft.

Ook hier ligt de kern van het probleem in de basisvisie van links, waarbij iedereen behandeld dient te worden als ware hij of zij een rationeel en emotioneel perfecte modelburger.

Ongelijkheid als sociaal uitgangspunt

'In feite hebben alle Nederlanders te maken gekregen met systemen die als het ware 'stukliepen' op linkse principes.'

Om het voorgaande kort door de bocht samen te vatten: links heeft het monopolie op sociaal beleid geclaimd, maar geen oog gehad voor de effecten van de invulling die ze aan dit beleid gaven voor modale burgers. En die effecten speelden zich zeker niet alleen af op het terrein van de achterstandswijk: alleen al getalsmatig zou dat onmogelijk zulke enorme electorale effecten gehad kunnen hebben! In feite hebben alle Nederlanders te maken gekregen met systemen die als het ware 'stukliepen op linkse principes'. Zoals bij het onderwijs: wie met een achterstand begint, loopt niet in door de race juist langer te maken ... en het tegendeel vond dan ook plaats. Er was geen effect op achterstanden, maar de modale leerling werd steeds ongelukkiger, omdat de norm steeds academischer werd. Op het terrein van de emancipatie werd van elke modale moeder verwacht dat ze het pad van de carrière-elite ging volgen ... In dit artikel ontbreekt de ruimte om een analyse te maken van zorg, woningbouw, verkeer, om nog maar een paar 'stokkende terreinen' te noemen. Maar op elk van deze terreinen zien we in feite hetzelfde: ze worden verstikt door normering. Die normering moet iedere mogelijke vorm van ongelijkheid tegengaan. Er zijn voorbeelden genoeg: wie de thuiszorg belt, krijgt bijvoorbeeld iemand aan de deur die punten moet

toekennen, het tarief van elke medische handeling wordt centraal vastgelegd door de overheid, er is een overmaat van regels waaraan een nieuwbouwwoning (of zelfs een schuurtje bij een bestaande woning) moet voldoen. Het gevolg van die overnormering is dat iedere vorm van verantwoordelijkheid van mensen die 'met hun voeten in de modder staan' – de leerkracht, de verpleegkundige, de politie-agent – wordt weggezogen in een dikke bureaucratische tussenlaag. Niemand is meer in staat – zelfs als hij of zij daartoe bereid is – om met een snel besluit en een gerichte actie iets te doen dat buiten de perken van het systeem treedt.

Het antwoord dat ter rechterzijde op deze vastgelopen situatie gegeven wordt, is de 'privatisering', de invoering van concurrentie in al deze systemen, zodat ze efficiënter gaan werken. Juist door gebruik te maken van verschillen in wensen (en capaciteiten) van mensen zal er onder andere meer 'productie' geleverd kunnen worden en extra financieringsbronnen kunnen worden aangeboord om knelpunten op te lossen. De leider van de SP, Jan Marijnissen, heeft zeer terecht opgemerkt dat in die zin het programma van de lijst Fortuyn juist een versterking betekende van een aantal privatiseringsplannen van paars ('superpaars'). Het ging inderdaad om die kwesties die de VVD graag had gewild, maar die de PvdA had tegengehouden.

Om bij het bovenstaande aan te sluiten: ongelijkheid als uitgangspunt voor beleid is realistisch, dus daar is weinig mis mee, welke kleur het ook krijgt toegerekend. De vraag is echter naar de sociaal rechtse invulling daarvan⁵.

Vrijheid, gelijkheid ... en broederschap

Hierboven is al gerefereerd aan de idealen van de Franse Revolutie: vrijheid, gelijkheid en broederschap. Het eerste ideaal, vrijheid, is op dit moment onomstreden. Op grond daarvan hebben sommigen als Fukuyama al het einde van de geschiedenis uitgeroepen, maar dat was dus eigenlijk een tweetal idealen te vroeg. Het tweede ideaal, de gelijkheid, is op dit moment het slagveld tussen links en rechts. Links meende dat de realisering van 'maximale gelijkheid' een sociale wereld oplevert. Rechts is daar niet van overtuigd, spreekt liever van 'gelijkwaardigheid', omdat rechts ervan uitgaat dat je de bestaande 'natuurlijke ongelijkheid' niet kunt ontkennen.

Het antwoord dat sociaal rechts biedt uit dit dilemma is precies gelegen in het derde ideaal, dat van de 'broederschap'. Dat wil zeggen, mits dat op dezelfde manier 'realistisch' gemaakt wordt als het ideaal van de gelijkheid. Sociaal rechts gelooft niet in de universele en automatische goedheid van mensen, maar wel degelijk in de potentie van mensen tot het goede. Die potentie komt in de dagelijkse werkelijkheid tot uiting in alle mogelijke vormen van gemeenschap en onderlinge samenwerking. Om te beginnen in het gezin, maar ook in allerlei andere verbanden en instituties nemen mensen niet alleen voor zichzelf maar

ook voor anderen verantwoordelijkheid. Sociaal rechts gaat ervan uit dat de overheid naast de eerste en belangrijkste rol van scheidsrechter en veiligheidsbewaker ook de rol kan nemen van ondersteuner van deze gemeenschappen, van degenen die verantwoordelijkheid nemen. Zoals broederschap het beste groeit in een gezin met duidelijke structuren, normen en waarden en vooral door voorbeeldwerking, zo groeit gemeenschapszin het best in een maatschappij die ook een dergelijke helderheid, veiligheid en betrouwbaarheid biedt aan alle burgers. Het is echter essentieel dat de overheid niet zelf die verantwoordelijkheid voor welzijn en geluk naar zich toe trekt: iedere poging tot definitie van andermans geluk is tot falen gedoemd, iedere poging tot realiseren van dat geluk op basis van de eigen definities is te typeren als asociaal gedrag, hoe nobel ook omschreven.

En het is dit type asociaal gedrag, dat uiteindelijk de inhoudelijke wortel is van de huidige linkse nederlaag die zich niet alleen in Nederland aftekent. De linkse analyse faalt, omdat men er niet in slaagt om het verschil tussen mensen een plaats te geven. Maar wie niet begrijpt dat alle mensen ongelijk zijn, kan ook geen respect opbrengen voor die verschillen, kan degenen die er anders over denken moeilijk in hun waarde laten. Het verschil tussen mensen is iets waar de modale burger echter dagelijks mee te maken heeft. Het is het begin van zijn bestaan, als hij of zij klein is en zijn ouders groot. Het is de basis van het geloof in anderen, want er zijn mensen die voor je gezorgd hebben toen je het zelf niet kon. Het is de basis van de hoop van mensen, want je zit niet vast aan wat je nu bent of doet, het kan anders. En het is de basis van de liefde tussen mensen ... want wie alleen zichzelf liefheeft, is steriel. Geloof, hoop en liefde vormen ook niet toevallig de drie uitgangspunten voor het menselijke geluk. En omdat alle mensen eigenlijk maar één ding willen, namelijk gelukkig worden, ligt hier ook de reden dat het linkse politieke denken de aansluiting verloren heeft. Niet omdat de poppetjes niet deugden of slechter waren dan andere poppetjes, niet omdat het volk dit keer ongelijk had ... maar omdat ze zichzelf hebben opgesloten in een vicieuze dogmatische cirkel. De overgrote meerderheid van de burgers die een 'tegenstem' uitbrachten, deden dat niet omdat ze asociaal of zelfs racistisch zijn. Het zijn burgers die in de afgelopen jaren op alle niveaus, in de vereniging, op het werk, bij de kapper, op het verjaardagsfeestje, intensief de discussie hebben gevoerd. En zich gefrustreerd hebben gevoeld, omdat er 'niets te kiezen was'. Toen er wel wat te kiezen was, deden velen dat. Maar etiketten als 'radicale omwenteling' of zelf 'politieke revolutie' gaan toch nogal ver. Er zijn nog altijd 124 kamerleden van de bestaande partijen, een ruime meerderheid. Ook de koppeling met de verwaarloosde achterstandswijk getuigt niet van veel inzicht in cijfers: zoveel zetels leveren die wijken nooit op, zelfs al zou ineens iedereen er gaan stemmen. Naar mijn mening laat de uitslag juist een zeer afgevoegen keuze zien van de bekende middengroepen. Het zijn vooral de modale burgers waarmee de aansluiting is verloren.

'De linkse analyse faalt, omdat men er niet in slaagt om het verschil tussen mensen een plaats te geven. Maar wie niet begrijpt dat alle mensen ongelijk zijn, kan ook geen respect opbrengen voor die verschillen.'

Deze modale burgers – laten we zeggen minstens 80 procent van de bevolking – denken in termen van een baan in plaats van een carrière voor zichzelf, in termen van de school afmaken voor hun kinderen, in termen van een redelijk bestaan in plaats van permanente ontplooiing. Voor hen zijn normen en waarden geen abstracties, maar hele concrete dingen, als je vak goed uitoefenen, goed voor je kinderen zorgen, eerlijke beloning (loon naar werken) en straf. Hun onvrede – van echte agressie is bij slechts een enkeling sprake – ligt voor een deel in de ontkenning of zelfs ridiculisering van deze overtuigingen. Sterker nog: tot hun onbegrip en afgrijzen werden zij met campagnes als ‘de maatschappij, dat ben jij’ zelfs verantwoordelijk gesteld voor verloederings⁶. Toch heeft de meerderheid van de modale burgers zeer afgewogen gereageerd: velen aarzelden en bleven ondanks hun dilemma toch bij hun vertrouwde partij. Een andere groep bewoog zich juist naar de veel explicieter linkse SP. De groep die in feite de beleidsmatige punt aan het politieke potlood heeft geslepen, is de groep die het CDA met afstand tot de grootste partij heeft gemaakt. Voor een deel gaat het hier om kiezers die direct zijn aangesproken door de positie en/of persoon van Balkenende, voor een deel zeker om strategische kiezers, die de sleutel voor het toekomstige beleid wel uit handen wilden nemen van de paarse coalitie, maar die sleutel toch liever weer niet te ver naar de rechterzijde wilden opschuiven. Daarom ben ik ervan overtuigd dat het CDA een electoraal mandaat gekregen heeft voor een sociaal rechts beleid. Bij de ontwikkeling en uitvoering daarvan zijn fundamentele discussies nodig: wat van start is gegaan voor het ideologische dogma van de ‘multiculturaliteit’ moet ook gebeuren op terreinen als onderwijs, emancipatie, inkomen, etc. De daar bestaande dogma’s over wat sociaal beleid zou zijn, moeten kritisch worden bekeken. Meer onderwijs, meer arbeidsparticipatie voor moeders, meer uitkeringen, meer cursussen ... meer van dat alles is niet automatisch een socialer beleid. En alternatieven zoals leerrechten, arbeidspauzes, koppeling van uitkering aan participatie, van beloning aan prestatie, strenger straffen ... het is niet automatisch asociaal, leidt niet per definitie tot een ‘harde maatschappij’. Als het CDA wil staan voor het sociale karakter van centrum-rechts regeren – of liever dus voor het sociaal rechtse beleid – dan is het kritisch toetsen van de automatische koppeling tussen sociaal en links dus een eerste vereiste om een eigen koers te kunnen varen. De burgers zelf hebben die exercitie naar mijn mening overigens al lang gemaakt: juist daarom is de verkiezingsuitslag geen vergissing, maar wel degelijk een inhoudelijk oordeel geweest.

‘Daarom ben ik ervan overtuigd dat het CDA een electoraal mandaat heeft gekregen voor een sociaal rechts beleid.’

Peter Cuyvers is directeur van het onafhankelijke adviesbureau Family Facts.

Noten

1. Zoals in de cartoon van Collignon die *de Volkskrant* na de moord op Fortuyn af-drukte. Hierop werd Fortuyn op het eerste plaatje afgebeeld aan het hoofd van een colonne ratten met een bord 'Stem op de rattenvanger'. Op het laatste plaatje had de voorste rat het bord overgenomen, en de tekst was nu 'Stem op de rat-ten'.
2. Zie het rapport '*De druk van de ketel. Naar een levensloopstelsel voor duurzame arbeids-deelname, en tijd en geld voor scholing, zorg en privé*', in 2001 uitgebracht door het Wetenschappelijk Instituut voor het CDA.
3. Oorspronkelijk was links ook voorstander van afschaffing van erfenissen. Het ideaal was de inzet naar vermogen en de beloning naar behoefte.
4. Om misverstanden te voorkomen, deze positie is niet identiek aan wat wel door de VVD is bepleit als 'ministelsel'. Het ministelsel heeft betrekking op de sociale verzekeringen, de bescherming tegen zaken als ziekte, werkloosheid etc.
5. Binnen het bestek van dit artikel is het niet mogelijk om ook uitvoerig in te gaan op de tekortkomingen van het 'nutsdenken' dat dominant is in liberale kring. Kort samengevat komt het erop neer dat in het liberale denken te weinig aandacht is voor de dimensie van samenwerking als positief mechanisme. In feite wordt samenwerking zelfs als iets 'marktverstorends' beschouwd – kartel-vorming – wat de effectiviteit vermindert.
6. In die zin krijgt het bekritiseerde SCP-rapport over de tevreden burger ook per-spectief. Het SCP laat zien dat de modale burger gedegen in elkaar zit, maar dat er bij zo'n 30 procent sprake is van latente onvrede. Dat lijkt me aardig te kloppen met de verkiezingsuitslag: de onvrede is manifest geworden door een *kataly-sator*. De commotie ontstaat doordat we aan instellingen als SCP of CBS meer wil-len toedichten dan ze kunnen en dat is het 'turven' van de stand van zaken. Het idee dat je met meten de toekomst kunt voorspellen, is afkomstig van de 'plan-gedachte' uit de zestiger jaren. We kunnen dus hoogstens medelijden hebben met het SCP (Sociaal en Cultureel Planbureau!!), dat ze een opdracht uit de vori-ge eeuw moeten uitvoeren. Ware het niet natuurlijk dat dit type instelling – met name het CPB, inderdaad Centraal Planbureau – griezelig veel macht uitoefent door het geloof dat men hecht aan zijn vermogens.